

معیارهای سنجش صلاحیت‌های معلمان در حوزه فاوا

لازم را برای ایجاد و ارتقای این صلاحیت‌ها در معلمان طراحی کنند. از آنجا که بهره‌مندی از فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزاری توانمند برای ارتقای راندمان آموزش و تسهیل فرایند آموزش انکارناپذیر است، آشنایی با آن‌ها به مدیران واحدهای آموزشی نیز کمک می‌کند تا سطح برخورداری از این صلاحیت‌ها توسط معلمان واحد آموزشی خود و چگونگی به‌کارگیری آن‌ها را در فرایند آموزش ارزیابی کنند. اگر چه در نظام آموزشی کشور جمهوری اسلامی ایران تاکنون سندی مبنی بر تعیین این صلاحیت‌ها برای معلمان تدوین نشده است، ولی با نگاهی به اسناد بین‌المللی و ملی برخی از کشورها، می‌توان محدوده این صلاحیت‌ها را تعیین کرد. در مقاله حاضر با بررسی برخی از اسناد مربوطه، چارچوبی تعدیل شده از صلاحیت‌های فاوا که معلمان باید واجد آن‌ها باشند، ارائه شده است. این چارچوب به مدیران واحدهای آموزشی کمک می‌کند که علاوه بر ایجاد شرایط مناسب برای استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور بالابردن راندمان آموزشی، بتوانند دانش، توانمندی‌ها و مهارت معلمان را در به‌کارگیری از این فناوری برای تقویت فرایند آموزش محک زده و ارزیابی کنند. به‌طور کلی، صلاحیت‌های معلمان در حوزه فاوا را می‌توان در چهار حیطه تقسیم کرد. برای هر حیطه نیز استانداردهایی تعریف شده است که به‌وسیله شاخص‌هایی، صلاحیت‌ها را قابل ارزیابی می‌کنند.

۱. برخورداری از دانش و توانمندی‌های پایه در

فاوا

این حیطه مفاهیم پایه فاوا و توانمندی‌های شخصی در استفاده از فاوا را معرفی می‌کند؛ که شامل صلاحیت‌های مرتبط با کارهای فنی، مفاهیم و بهره‌وری

کلیدواژه‌ها: فاوا، صلاحیت‌های فاوا، صلاحیت‌های سنجش

از ورود فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) به حوزه آموزش چندین دهه می‌گذرد. در این مدت، اگر چه نقش و اهمیت به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرایند آموزش بر کسی پوشیده نمانده است، ولی سازوکار به‌کارگیری آن و دیگر موارد مرتبط با آن، به یکی از مسائل چالش‌برانگیز در آموزش و پرورش تبدیل شده است.

نکاتی کلیدی که در سیاست‌گذاری نظام‌های آموزش و پرورش در قبال فاوا در نظر گرفته شده است، چهار مؤلفه را در بر می‌گیرد: «صلاحیت‌های فاوا برای معلمان، مواد و منابع آموزشی، تجهیزات لازم برای استفاده از فاوا، و انگیزه دانش آموزان و معلمان در پذیرش استفاده از فاوا در تعلیم و تربیت».

در این خصوص، تعیین، ایجاد و ارزیابی صلاحیت‌های فاوا برای معلمان از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است، زیرا آنان بخش اصلی از بدنه آموزش و پرورش، و در تعامل مستقیم با دانش آموزان هستند. حال موضوع این است که صلاحیت‌ها و شایستگی‌های لازم برای معلمان در حوزه فاوا و استفاده از آن در فرایند آموزش کدام‌اند و چگونه باید تعیین شوند؟

کشورهای پیشرو در این باره تحقیقات گسترده‌ای انجام داده و بر اساس نیازهای علمی و فناورانه عصر حاضر، و البته با نگاهی به آینده، صلاحیت‌هایی را تعیین و سپس بر اساس اصول فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی حاکم بر جامعه خود، آن‌ها را تعدیل کرده‌اند. تعیین و تدوین این صلاحیت‌ها، به مدیران و طراحان برنامه‌های آموزش‌های ضمن خدمت معلمان کمک می‌کند تا برنامه‌های آموزشی

از ابزارهای متنوع فاوا نظیر رایانه، دستگاه‌های ارتباطی و نرم‌افزارهای کاربردی قابل دسترس برخط^۱ و یا برون خط^۲ است.

برای این حیطه معیارهایی را می‌توان بر شمرده که شامل مواردی هستند که در آن‌ها معلم بتواند:

- دانش و مهارت خود را در عملیات پایه در رایانه و سایر دستگاه‌های اطلاعاتی، شامل عیب‌یابی ابتدایی و نگهداری از آن‌ها، به نمایش بگذارد؛

- توانمندی و مهارت استفاده از بسته نرم‌افزاری آفیس و ابزارهای سودمند آموزشی متناسب را داشته باشد؛

- درک و به‌کارگیری مؤثر و کارا از منابع و برنامه‌های کاربردی اینترنت و شبکه را داشته باشد؛

- دانش و مهارت لازم را در مدیریت اطلاعات و داده‌ها داشته باشد.

۲. رعایت مسائل اخلاقی و اجتماعی

این حیطه بیانگر صلاحیت‌های مرتبط با مسائل اجتماعی، اخلاقی، قانونی و انسانی و ارتباطی جامعه است. معیارهایی که برای این حیطه می‌توان در نظر گرفت، شامل مواردی هستند که در آن‌ها معلم ملزم به رعایت این موارد است:

- درک و رعایت شیوه‌های قانونی در کاربرد فناوری؛
- تشخیص و رعایت مقررات شرعی و اخلاقی در استفاده از فناوری در سطوح شخصی و حرفه‌ای؛

- طراحی، مدل‌سازی و رواج فناوری‌های سالم و امن پشتیبانی‌کننده از محیط یادگیری؛

- تسهیل دسترسی عادلانه به فناوری برای یادگیرندگان با تنوع اجتماعی و فرهنگی.

۳. به‌کارگیری فاوا در آموزش

این حیطه شامل صلاحیت‌هایی در ارتباط با کاربرد فناوری در فرایند آموزش است از جمله:

- درک تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در بهبود فرایند آموزش؛

- برنامه‌ریزی و طراحی مؤثر محیط یادگیری و تجربیات که به وسیله فناوری حمایت می‌شوند؛

- به‌کار بستن و تسهیل راهبردهای یاددهی-یادگیری که برای ارتقا و افزایش یادگیری دانش‌آموزان با فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی تلفیق شده‌اند؛

- ارزشیابی و ارزیابی یادگیری دانش‌آموزان. معیارهای قابل ارائه در این حیطه نیز شامل توانایی معلم در این موارد است:

- به‌کارگیری فناوری برای توسعه مهارت‌های تفکر و خلاقیت در درجات بالاتر؛

- ارائه تکالیف عملی به دانش‌آموزان (که نیاز به تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از طیف متنوعی از رسانه‌ها دارد)؛

- هدایت محیط کلاس درس به سمت محیطی باز

و منعطف (که در آن از فناوری برای حمایت از تعاملات گوناگون میان دانش‌آموزان، یادگیری مشارکتی و آموزش هم‌سالان استفاده شود)؛

- ارزیابی به‌کارگیری تلفیق فاوا در فرایند یاددهی-یادگیری و استفاده از نتایج حاصل از آن برای پالایش طراحی فعالیت‌های یادگیری؛

- استفاده از رایانه و سایر فناوری‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات و انتقال اطلاعات به دانش‌آموزان، همکاران، والدین و دیگران؛

- استفاده از فناوری برای تسهیل انواع گوناگونی از راهبردهای متناسب ارزشیابی و ارزیابی برای یادگیرندگان متفاوت.

۴. به‌کارگیری فاوا به منظور ارتقای حرفه‌ای

این قلمرو شامل رشد و توسعه، تحقیقات، نوآوری و همکاری حرفه‌ای است.

برای این حیطه سه معیار وجود دارد که شامل اقدامات معلم در این موارد است:

- اهتمام فعالانه برای کاوش و یادگیری فناوری‌های جدید و نوظهور؛

- ارزیابی و انعکاس مداوم از کاربرد فناوری در حرفه خود به منظور ایجاد توسعه و نوآوری در آن؛

- همکاری و به اشتراک‌گذاری تجربیات و تخصص با هم‌رندگان و مدیران واحدهای آموزشی و رؤسای سازمان خود، با هدف پیشبرد استفاده از فناوری در آموزش.

بدیهی است که معیارهای ذکر شده برای صلاحیت‌های معلمان در فاوا، در صورت مهیا بودن سه پیش‌شرط که در ابتدای مقاله ذکر شد، امکان ارزیابی دارد: مواد و منابع آموزشی؛ تجهیزات لازم برای بهره‌گیری از فاوا؛ انگیزه لازم در دانش‌آموزان و معلمان در پذیرش فاوا به عنوان ابزاری قدرتمند و مفید در فرایند آموزش.

پی‌نوشت

۱. فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) به وسایلی اطلاق می‌شود که برای جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، پردازش و ارائه اطلاعات، به‌منظور حمایت از فعالیت‌ها، به کاربر نهایی ارائه می‌شود؛ شامل سامانه‌های تلفن، اینترنت، ماشین‌های فکس و رایانه.

۲. صلاحیت، دانش، مهارت، توانمندی یا ویژگی‌های مرتبط با عملکرد سطح بالا در یک شغل است. در برخی تعریف‌ها، صلاحیت شامل انگیزه، عقاید و ارزش‌ها نیز می‌شود. تبیینی که می‌تواند به ما کمک کند عملکرد سطح بالا را از عملکرد متوسط و سطح پایین تمایز دهیم.

3. Online

4. Offline

منابع

1. UNESCO ICT COMPETENCY FRAMEWORK FOR TEACHERS, Version 2.0 (2011) Published by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

2. NATIONAL ICT COMPETENCY STANDARD (NICS) FOR TEACHERS (2006) Commission on Information and Communications Technology (Philippines)